

IMPLEMENTAREA MODELULUI EUROPEAN DE ÎNVĂȚARE PE TOT PARCURSUL VIEȚII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

DOI: 10.5281/zenodo.3842769

CZU: 374.015.3

Doctor habilitat în economie, profesor universitar **Larisa ȘAVGA**

E-mail: savga.larisa@gmail.com

Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova

IMPLEMENTING EUROPEAN LIFELONG LEARNING MODEL IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Summary. Lifelong learning has become a priority in European educational policies due to the importance and impact which the implementation of this concept has on the economic development, society and each person. The article analyzes the European policies and trends in the field of lifelong learning, the situation and the deficiencies existing in the Republic of Moldova; it points out the priority actions that are required at national and institutional level in order to stimulate this activity in our country, as well as it highlights the role of universities in this process.

Keywords: lifelong learning; formal, non-formal, informal education; training; socio-economic development; skills; strategy; a European space for lifelong learning.

Rezumat. Învățarea pe tot parcursul vieții a devenit o prioritate în politicile educaționale europene datorită importanței și impactului pe care îl are implementarea acestui concept asupra dezvoltării economice, a societății și a fiecărui individ. În articol se analizează politicile și tendințele europene în domeniul învățării pe tot parcursul vieții, situația și deficiențele existente în domeniu în Republica Moldova, se punctează acțiunile prioritare ce se impun la nivel național și instituțional pentru impulsivarea activității respective în țara noastră, se evidențiază rolul universităților în acest proces.

Cuvinte-cheie: învățarea pe tot parcursul vieții; educație formală, non-formală, informală; formare profesională; dezvoltare socioeconomică; competențe; strategie; spațiu european al învățării pe tot parcursul vieții.

INTRODUCERE

În condițiile globalizării, informatizării, tehnologizării rapide a tuturor domeniilor de activitate umană, creșterii diferențierii competențelor, educația, formarea profesională și actualizarea continuă a competențelor au devenit imperative pentru dezvoltarea socioeconomică a oricărei țări, asigurarea progresului societății, inserția profesională pe piața muncii, sporirea calității vieții și autorealizarea fiecărui individ.

Provocările economice și societale contemporane determină necesitatea de a dezvolta o nouă paradigmă a educației – cea de *învățare pe tot parcursul vieții* (*Lifelong Learning – LLL*) și conștientizarea faptului că educația nu se finalizează cu obținerea unei diplome sau a unui loc de muncă, învățarea permanentă fiind o condiție necesară pentru adaptarea la cerințele profesionale, economice, sociale, informaționale și tehnologice mereu în schimbare.

Conceptul *Învățarea pe tot parcursul vieții* a apărut în anii '70 ai secolului trecut și a fost utilizat pentru prima dată în Danemarca, fiind ulterior dezvoltat în

diferite studii. Deși s-a modificat de-a lungul timpului, raționamentul său a rămas același – oamenii trebuie să își actualizeze cunoștințele și competențele, ca indivizi, cetățeni și angajați, aceasta constituind o condiție esențială pentru a sprijini competitivitatea în cadrul unei economii globale a cunoașterii și a promova incluziunea socială [15]. Astfel, conceptul *învățarea pe tot parcursul vieții* a avansat la nivel de politici, fiind declarat o prioritate a sistemelor educaționale la nivel european, dar și global.

Actualmente, strategia de învățare de-a lungul vieții a devenit o prioritate în politicile educaționale naționale datorită rolului și importanței ce îi revin în dezvoltarea economico-socială și în dezvoltarea personală a fiecărui cetățean, precum și a beneficiilor ce le oferă. Modelul european de învățare pe tot parcursul vieții este un proces continuu de oportunități flexibile de învățare, corelând educația și competențele dobândite în instituțiile formale cu dezvoltarea competențelor în contexte non-formale și informale, în special la locul de muncă [15].

Învățarea pe tot parcursul vieții se realizează în diferite contexte și vizează orice formă de educație

formală (desfășurată într-o instituție de învățământ), *non-formală* (dezvoltarea în afara curriculumului oficial a acelor competențe, pe care fiecare le simte mai aproape de necesitățile și preferințele sale; se realizează la locul de muncă, în comunitate și, uneori, în cadrul instituțiilor de învățământ) sau *informală* (reprezintă influențele neorganizate asupra individului din mediu – familie, prieteni, colegi, mass-media etc.), de la educația pentru preșcolari până la învățământul superior și formarea profesională pentru adulți. Aceste trei concepte – formal, non-formal și informal – se completează reciproc în cadrul programelor de învățare continuă. Prin urmare, învățarea pe tot parcursul vieții se poate realiza în variate forme, desfășurându-se atât în cadrul, cât și în afara sistemului tradițional de educație și formare profesională.

Implementarea LLL, conform opiniei cercetătorilor, pe care o susținem, are impact economic, social și personal. *Impactul economic* constă în reducerea efectelor fenomenelor actuale, precum îmbătrânirea populației, migrația forței de muncă, deficitul de calificări pe piața forței de muncă, competiția globală ș.a. În *aspect social* învățarea pe tot parcursul vieții reprezintă condiția creșterii calității și eficienței proceselor de educație și de formare profesională, promovarea echității, coeziunii sociale și a cetățeniei active. Impactul LLL *la nivelul personal* rezidă în stimularea creativității și inventivității, a spiritului antreprenorial, creșterea responsabilității persoanelor. LLL oferă vaste posibilități pentru a răspunde mai bine nevoilor de competențe ale economiei și ale individului [1, p. 12].

PARCURSUL EUROPEAN AL IMPLEMENTĂRII LLL

Parcursul european al implementării LLL înscrie o ascensiune continuă. Prin adoptarea în 1995 a *Cărții Albe privind educația și formarea profesională*, Uniunea Europeană s-a orientat spre o societate care învață, bazată pe dobândirea de noi cunoștințe și pe învățarea pe tot parcursul vieții. Recunoscând semnificația majoră a dezvoltării noii paradigme educaționale, autoritățile comunitare au declarat anul 2006 – *Anul European al învățării pe tot parcursul vieții*, care a fost marcat de o serie de inițiative și acțiuni în domeniu.

Astfel, în 2006 Consiliul Europei a lansat *Programul de învățare pe tot parcursul vieții 2007–2013* [2], menit să contribuie la dezvoltarea Comunității ca o societate avansată bazată pe cunoaștere, caracterizată de o dezvoltare economică durabilă, însoțită de o creștere cantitativă și calitativă a numărului locurilor de muncă și de o mai mare coeziune socială, precum și să sprijine crearea unui *spațiu european al învățării pe tot parcursul*

vieții. Implementarea acestui program a permis cetățenilor europeni să ia parte la diferite forme de învățare la toate etapele vieții și să dinamizeze dezvoltarea sectorului de educație și de formare profesională din Europa.

În același an 2006, Parlamentul European și Consiliul UE au adoptat *Recomandarea privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții* [3], prin care statelor membre li s-a recomandat să dezvolte „furnizarea de competențe-cheie pentru toți ca parte a strategiilor lor de învățare pe tot parcursul vieții”. Acest document a stabilit *Cadrul european de referință al competențelor-cheie* și a definit competențele de care fiecare cetățean are nevoie pentru dezvoltarea personală, pentru ocuparea unui loc de muncă, pentru incluziune socială și cetățenie activă.

Întrucât cerințele față de competențe sunt în continuă schimbare, tot mai multe locuri de muncă devin înalt tehnologizate, dezvoltarea competențelor este din ce în ce mai relevantă în vederea asigurării rezilienței și capacității de adaptare la schimbări. Acest fapt a solicitat revizuirea *Recomandării din 2006* și adoptarea în mai 2018 a noilor *Recomandări privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții* [4]. În documentul respectiv se menționează că societățile și economiile europene se confruntă cu importante inovații tehnologice și digitale, precum și cu schimbări ale pieței forței de muncă și cele demografice. Multe dintre locurile de muncă de astăzi nu existau acum zece ani și diferite forme noi de relații de muncă vor fi create în viitor. În *Cartea albă privind viitorul Europei. Reflecții și scenarii pentru UE-27 până în 2025* [5], lansată de Comisia Europeană în 2017, se subliniază că „este probabil ca majoritatea copiilor care încep școala primară astăzi să ajungă să aibă noi tipuri de locuri de muncă inexistente deocamdată” și că pentru abordarea corectă a acestei situații „vor fi necesare investiții masive în competențe și o regândire majoră a sistemelor de educație și de învățare pe tot parcursul vieții”. Documentul recomandă statelor membre să sprijine dreptul la educație, formare profesională și învățare pe tot parcursul vieții de calitate, favorabile incluziunii prin susținerea și consolidarea dezvoltării continue a competențelor-cheie de la o vârstă fragedă pentru toți cetățenii, ca parte a strategiilor naționale de învățare pe tot parcursul vieții.

O platformă cu valențe majore în acest sens reprezintă *Cadrul strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale (ET 2020)* [6], inițiată în 2009. Printre cele patru obiective comune ale UE, ET 2020 plasează pe prim plan *învățarea pe parcursul întregii vieți și mobilitatea*, stabilind următorii indicatori de referință care urmează să fie realizați până în anul 2020: cel puțin 15 % dintre adulții (populația cu vârsta cuprinsă între 25-64 ani) să participe la

activități de învățare pe tot parcursul vieții; cel puțin 40 % dintre persoanele cu vârsta cuprinsă între 30 și 34 de ani să aprobe o formă de învățământ superior. Implementarea obiectivelor ET 2020 a fost și este permanent în atenția autorităților europene. Astfel, în *Raportul comun pentru 2015 al Consiliului (CE) și al Comisiei privind punerea în aplicare a Cadrului strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale (ET 2020) „Noi priorități pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale”* [7] se analizează principalele evoluții și provocări în sferele menționate pe perioada implementării ET 2020 în Europa și se identifică *noile domenii prioritare* care trebuie abordate până în 2020. Printre acestea, unul de prim ordin este *dobândirea de cunoștințe, aptitudini și competențe relevante și de înaltă calitate în cadrul învățării pe tot parcursul vieții, cu accent pe rezultatele învățării, pentru a spori capacitatea de inserție profesională și a stimula inovarea, cetățenie activă și bunăstarea.*

Deși în ultimii ani s-au întreprins mai multe eforturi pentru atingerea obiectivelor de referință privind LLL, rata de participare a persoanelor adulte din Uniunea Europeană la programe de învățare pe tot parcursul vieții¹, conform datelor Eurostat, este inferioară indicatorului-țintă și a constituit 11,1 % în anul 2018 comparativ cu 8,9 %, în 2011. Cea mai ridicată rată de participare a persoanelor adulte din Uniunea Europeană la programe de învățare pe tot parcursul vieții a fost înregistrată în anul 2018 în Suedia (29,2 %), Finlanda (28,5 %) și Danemarca (23,5 %), iar cea mai scăzută în România (0,9 %), Bulgaria (2,5 %), Croația (2,9 %), Slovacia (4,0 %) și Grecia (4,5 %) [8].

Potrivit datelor Anchetei privind educația adulților², în 2016 în Uniunea Europeană peste 44,4 % dintre adulții cu vârste cuprinse între 25 și 64 de ani au participat (în ultimele 12 luni anticipat sondajului) în activități de educație și formare profesională formală și non-formală (în 2007 – 35,2 %). Cea mai ridicată rată de participare la programele de educație sau formare profesională au înregistrat Olanda (64,1 %) și Suedia (63,8 %). În Austria, Ungaria, Finlanda,

¹Indicatorul se referă la participarea la educație și formare profesională formală și non-formală, iar perioada de referință este de patru săptămâni anterioare interviului din cadrul sondajului privind forța de muncă.

²Sondajul privind educația adulților (Adult Education Survey – AES) măsoară participarea la activități de învățare cu o perioadă mai lungă de referință – 12 luni înaintea interviului de sondaj și, prin urmare, acoperă mai multe activități de învățare, ceea ce duce la rate de participare mai mari la educație și formare profesională formală și non-formală. AES se efectuează o dată în cinci ani, ultimul fiind realizat între iulie 2016 și martie 2017.

Marea Britanie, Germania, Franța și Germania acest indicator a variat între 50 % și 60 %. Cele mai scăzute rate de participare la programele menționate au înscris Bulgaria (24,6 %), Grecia (16,7 %) și România (7 %) [9]. Activitățile de învățare la locurile de muncă au reprezentat în UE-28 în 2016 cca 80 % dintre toate activitățile de învățare non-formală. Angajatorii europeni au devenit furnizori importanți de activități de educație și formare non-formală (ponderea acestora a constituit 33,8 %) [10]. În 2016, 60 % dintre adulții cu vârsta între 25 și 64 de ani din UE au raportat participarea la una dintre activitățile de învățare informală (în ultimele 12 luni anterioare interviului) [11].

Cu toate acestea, potrivit sondajelor, 40 % dintre angajatorii europeni declară că nu pot găsi persoane cu competențe adecvate pentru a genera dezvoltare și inovare. Atribuind importanță majoră acestui aspect, Comisia Europeană a adoptat în 2016 *Noua agendă pentru competențe în Europa* [12], prin care a lansat 10 acțiuni-cheie pentru îmbunătățirea calității și relevanței formării profesionale, dezvoltarea modalităților de dobândire a competențelor, oferirea posibilităților de alegeri mai bune în carieră, în găsirea locurilor de muncă și îmbunătățirea șanselor de viață. Agenda reprezintă un pachet de măsuri pentru a aduce îmbunătățiri în trei domenii: competențele de bază; vizibilitatea și comparabilitatea competențelor; piața muncii și competențe inteligente pentru facilitarea deciziilor eficiente referitoare la carieră. Toate acestea urmăresc consolidarea capitalului uman, a capacității de inserție profesională și a competitivității.

Un rol deosebit de important în contextul învățării pe tot parcursul vieții revine *instruirii adulților*. Potrivit politicilor UE, învățarea la vârsta adultă include o gamă largă de activități formale, non-formale și informale de învățare, atât cu caracter general, cât și profesional, pe care persoanele adulte le urmează de îndată ce au încheiat ciclul de educație și formare profesională inițială. Anume la această categorie de persoane se remarcă un nivel scăzut al aptitudinilor de bază, rate ridicate ale șomajului. În acest sens, în scopul facilitării implicării adulților în diferite forme de învățare, a fost adoptată Rezoluția Consiliului UE privind un *Plan european reinnoit pentru învățarea în rândul adulților* (2011) [13], care a stabilit prioritățile specifice în domeniu, inclusiv: creșterea semnificativă a ofertei de învățare și a numărului celor care valorifică această ofertă, promovarea parcurșurilor de învățare flexibile pentru adulți, stimularea implicării angajatorilor în învățarea la locul de muncă, instituirea unor sisteme funcționale de validare a învățării non-formale și informale, îmbunătățirea calității și a eficienței educației și formării.

Și în documentul de reflecție al UE *Către o Europă durabilă până în 2030* [14], recent publicat (2019), se pune accent pe dezvoltarea competențelor-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții și parcursurile de actualizare a competențelor, pe noi oportunități pentru adulți. La fel se optează pentru **crearea unui spațiu european al educației până în 2025**, al cărui obiectiv rezidă în *a îmbunătăți caracterul incluziv, bazat pe învățarea pe tot parcursul vieții și pe inovarea sistemelor de educație și formare*.

Unele țări au aprobat și implementează cu succes strategii naționale în domeniul abordat, precum Austria (Strategia pentru învățare pe tot parcursul vieții 2020), România (Strategia Națională de învățare pe tot parcursul vieții 2015–2020), Bulgaria (Strategia Națională de Învățare pe tot Parcursul Vieții 2014–2020), Estonia, Germania, Republica Cehă, China ș.a.

Strategia Națională a României (adoptată în iunie 2015) [15], de exemplu, are drept obiective creșterea participării la învățarea pe tot parcursul vieții și îmbunătățirea relevanței sistemelor de învățământ și de formare profesională pentru piața muncii, stabilind, în conformitate cu politicile UE, principalul obiectiv strategic pentru anul 2020 ca cel puțin 10 % din populația adultă (cu vârste cuprinse între 25 și 64 de ani) să participe la activități de învățare pe tot parcursul vieții.

De menționat că această Strategie se implementează concomitent cu Strategia educației și formării profesionale din România pentru perioada 2016–2020 (aprobată în aprilie 2016) [16]. Mai mult ca atât, în cel din urmă document se menționează ca Strategia educației și formării profesionale este complementară Strategiei Naționale de învățare pe tot parcursul vieții 2015–2020.

LLL ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Educația, formarea profesională, învățarea pe tot parcursul vieții au un rol decisiv în edificarea unei țări cu economie sustenabilă, competitivă, întrucât acestea, pe de o parte, constituie factori-cheie pentru creșterea economică, a locurilor de muncă și a coeziunii sociale, iar, pe de altă parte, contribuie la dezvoltarea și valorificarea potențialului uman. Într-un mediu în schimbare rapidă și puternic interconectat, fiecare persoană are nevoie de o gamă largă de competențe, iar dezvoltarea acestora trebuie să se desfășoare în mod continuu, pe tot parcursul vieții.

Punerea în aplicare și valorificarea oportunităților învățării pe tot parcursul vieții în Republica Moldova capătă valențe majore. Îmbătrânirea populației și emigrarea unei părți considerabile a persoanelor economice active au condus la reducerea numărului

populației cu vârstă de muncă, acestea reprezentând o mare provocare pentru susținerea creșterii economice pe termen lung. Tendințele demografice, progresul tehnologic rapid, digitalizarea, schimbările aferente profilurilor și cerințelor profesionale amplifică nevoia de a extinde oportunitățile pentru LLL în țara noastră. Totodată, învățarea pe tot parcursul vieții trebuie să se bazeze pe o colaborare strânsă între mediul de afaceri, educație, formare și mediile de învățare. Actualmente, după cum susțin cercetătorii și antreprenorii, însușirea unui set fix de competențe de către tineri nu mai este suficientă, ei trebuie să acumuleze reziliență, un spectru amplu de competențe și capacitatea de a se adapta la schimbări. Prin urmare, necesitatea și valoarea perspectivei învățării pe tot parcursul vieții este mai relevantă decât oricând, iar implementarea conceptului LLL a devenit imperativă.

Provocările pe termen lung, precum îmbătrânirea populației, adaptarea la cerințele erei digitale și dezvoltarea competitivității într-o economie globalizată și bazată pe cunoaștere impun reconsiderarea învățământului pe tot parcursul vieții la toate nivelele în Republica Moldova, de la cel instituțional până la cel național.

Trebuie menționat faptul că în țara noastră cadrul legislativ-normativ privind LLL este bine reglementat. *Constituția Republicii Moldova* (1994) [17] garantează prin art. 35 dreptul la învățătură, *Codul muncii* (2003) [18] stabilește norme referitoare la formarea profesională (titlul VII), *Codul Educației al Republicii Moldova* (2014) [19] reglementează în Titlul VII *Învățarea pe tot parcursul vieții* (structura, forme, finanțare, certificarea cunoștințelor și competențelor dobândite în contexte de educație non-formală și informală, modalități de realizare etc.), un capitol aparte constituind formarea continuă a adulților. Au fost elaborate și puse în aplicare o serie de documente care se referă direct sau indirect la LLL, precum *Cadrul Național al Calificărilor* (2017) [20], *Clasificatorul ocupațiilor din Republica Moldova* (2014) [21], *Regulamentul cu privire la formarea continuă a adulților* (2017) [22], *Ghidul de evaluare externă a programelor de formare profesională continuă* (2016) [23], *Metodologia de evaluare externă a calității în vederea autorizării de funcționare provizorie și acreditării programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă* (2016) [24], *Norme metodologice de elaborare și aplicare a standardelor Programelor de formare profesională continuă* (2005) [25] ș.a. Au fost elaborate și recomandate de către Ministerul Educației, Culturii și Cercetării *Sugestii privind elaborarea programei și curricula pentru învățare pe tot parcursul vieții* (2016) [26].

Cu toate acestea, implementarea conceptului respectiv în țara noastră decurge lent, înregistrând anumite deficiențe. Lipsește un document de politici la nivel național (la fel ca în multe țări europene), care ar stabili obiectivele strategice și acțiunile de dezvoltare a LLL. *Strategia „Educație 2020”* (2014) [27] reprezintă un important document de dezvoltare a educației, însă în acesta nu se regăsesc expres acțiunile referitoare la învățarea pe tot parcursul vieții, iar activitățile de formare continuă vizează doar cadrele didactice și manageriale. Nu se conțin acțiuni de sprijinire a învățării pe tot parcursul vieții nici în alte documente de politici naționale și sectoriale.

Totodată, după cum susțin unii specialiști [1, p. 65], în actele normative și de politici naționale se regăsesc mai puțin aspectele ce țin de învățarea adulților, rămâne a fi dominantă învățarea formală, lipsește relația formal–non-formal–informal. Printre problemele referitoare la educația adulților cercetătorii remarcă lipsa studiilor la nivel național în domeniu, comparativ cu țările UE (de ex., studiul European Adult Education Survey); lipsa/insuficiența datelor statistice în Moldova privind gradul de cuprindere a adulților în formare profesională ș.a.

Este complicat a face o analiză comparativă a statisticii privind învățarea pe tot parcursul vieții în țările UE și Republica Moldova din motivul incompatibilității sistemelor de raportare statistică. Aceasta face dificilă analiza indicatorilor în domeniul vizat din țara noastră în raport cu obiectivele strategice UE. Statistica oficială națională conține informații referitoare la învățământul formal, precum și unele informații referitoare la salariații care au beneficiat de formare profesională continuă. Astfel, conform datelor Biroului Național de Statistică, în anul 2017 în diferite programe de formare profesională continuă au participat 16,1 % din numărul total de salariați din țară (în 2015 – 14,7 %). Cel mai ridicat nivel – 53 % – revine angajaților din domeniul producției și furnizării de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat, urmat de cei din sfera activităților financiare și de asigurări – 51,6 % și din administrația publică și apărare; asigurări sociale obligatorii – 33,9 %. În același timp, cel mai jos nivel al actualizării cunoștințelor profesionale ale angajaților a fost atestat în agricultură și în industria extractivă – 3,4 % [28, p. 72-73].

Evaluarea situației existente în Republica Moldova în raport cu un alt indicator strategic al UE – ponderea populației cu studii superioare (obiectiv-țintă UE – cel puțin 40 % către 2020) e, la fel, dificilă, deoarece structurarea populației pe grupe de vârstă este diferită în statistica națională (de ex. 25-34 de ani și 35-44 de ani) și cea europeană (30-34 de ani). Adi-

țional, statistica oficială autohtonă reflectă structura pe vârstă și nivelul de educație doar a populației ocupate, dar nu și a populației economic active. În 2017 la nivelul UE a fost înregistrată o medie de 39,9 % a absolvenților cu studii superioare, în România – 26,3 % (obiectivul-țintă stabilit pentru 2020 fiind 26,7 %), ceea ce furnizează încredere că obiectivele asumate în domeniul educației vor fi realizate. În alte țări decalajele sunt mai evidente: în Bulgaria ponderea absolvenților de învățământ superior a alcătuit în același an 33 % comparativ cu obiectivul de 36 %, în Germania – respectiv 34 % și 42 %, în Spania – 41 % și 44 %. În unele țări obiectivele strategice 2020 au fost deja atinse și depășite: în Polonia – 46 % față de obiectivul de 45 %, în Suedia 51 % în raport cu obiectivul de 45 % [29]. În Republica Moldova, în 2017, ponderea *populației ocupate* cu studii superioare în grupa de vârstă 25-34 de ani a fost de 37,5 %, a celei cu vârsta de 35-44 de ani – 24,3 % [28, p. 66].

În anul de studii 2017–2018 rata de cuprindere a tineretului în învățământul superior a constituit 28,0 % în raport cu 32,8 % în 2013–2014 [28, p. 151]. Rata oficială de șomaj a constituit 4,1 % în 2017 (3,9 % în 2014) [28, p. 63]. Analiza structurii populației privind participarea în activitatea economică scoate în evidență faptul că, din numărul total al persoanelor cu vârsta cuprinsă între 25-34 de ani, populația activă, care participă în activitatea economică, constituie doar 47,3 %; din cea cu vârsta între 35-44 de ani – 59,7 % și cu vârsta de 45-54 de ani – 61,1 %. În structura populației ocupate, ponderea majoră revine persoanelor cu studii superioare – 24,7 %, urmată de cele cu studii profesional tehnice secundare – 22,9 %, absolvenți de liceu, învățământ general – 19,4 %, de gimnazii – 19,4 %, cu formare profesional tehnică postsecundară – 13,2 % [28, p. 66]. Respectiv, aproape 40 % dintre persoanele ocupate în economie nu dispun de o formare profesională, fapt ce amplifică actualitatea implementării conceptului învățării pe tot parcursul vieții.

Piața muncii din țară, la fel ca și cea globală, se confruntă cu lipsa acută de personal competent, și aceasta în condițiile ratei ridicate a șomajului (dacă luăm în considerare și șomajul latent). Tot mai mult accentul se pune pe cunoștințele, abilitățile și atitudinile candidaților decât pe experiență, precum se solicita anterior.

Vechimea în muncă nu mai este deja un factor decisiv pentru angajare, remunerare, promovare în carieră a angajaților, prioritare devenind competențele principale pe care trebuie să le posede candidatul/angajatul pentru a răspunde necesităților și provocărilor pieței.

STRATEGIA NAȚIONALĂ PENTRU ÎNVĂȚAREA PE TOT PARCURSUL VIEȚII – UN IMPERATIV AL INTEGRĂRII EUROPENE

Din cele expuse mai sus se poate conchide că există decalaje substanțiale dintre inițiativele și acțiunile de implementare a conceptului de învățare pe tot parcursul vieții la nivel național și cel comunitar.

Actualmente, a devenit imperativă adoptarea unei strategii naționale de învățare pe tot parcursul vieții pentru a asigura o abordare coerentă și coordonată în vederea atingerii țintelor ambițioase ale Strategiei Naționale de Dezvoltare și de integrare europeană, spre care aspiră Republica Moldova. Totodată, este necesară implementarea conceptului LLL la nivel instituțional, prin aprobarea strategiilor instituționale vizând LLL, în special la nivel universitar. Este oportună reglementarea învățării în rândul adulților, organizarea bazei de date privind indicatorii statistici relevanți LLL, similar sistemului european, crearea unei platforme la nivel național, care ar integra toate formele, programele LLL și toți prestatorii de servicii în acest domeniu.

În opinia cercetătorilor, preocupați de problematica LLL, sunt necesare și alte acțiuni, precum elaborarea și implementarea politicilor de valorizare a învățării și popularizarea învățării pe tot parcursul vieții; stimularea interesului populației față de învățare, dezvoltarea motivației de participare la învățare a persoanelor, indiferent de vârstă, gen, nivelul de studii anterioare etc.; implicarea activă a mass-media în acest proces; crearea centrelor de documentare și consiliere referitor la învățarea pe tot parcursul vieții; crearea cadrului legal, conceptual și metodologic de recunoaștere a competențelor obținute în context non-formal sau informal și implementarea acestuia; realizarea unor studii privind nevoile de învățare ale populației din Republica Moldova, particularitățile și specificul de vârstă a învățării pe tot parcursul vieții ș.a.

Un rol deosebit în promovarea LLL și valorizarea oportunităților ce le oferă revine mediului universitar care dispune de competențe, resurse necesare, experiență în realizarea programelor de formare profesională inițială și continuă. Recunoscând importanța LLL pentru Republica Moldova și a cooperării cu parteneri europeni cu experiență în domeniu, un grup de universități din Moldova și din UE, asistați de autoritățile publice centrale, au decis să susțină și să impulsioneze implementarea conceptului LLL în țara noastră. În urma participării la concursul de proiecte de consolidare a capacităților instituționale în învățământul superior în cadrul programelor Erasmus+, Comisia Europeană a susținut proiectul „Către modelul uni-

versitar european de învățare pe tot parcursul vieții în Moldova” / ”Towards european university lifelong learning model in Moldova” (COMPASS), coordonator – Academia de Studii Economice din Moldova, care este în curs de implementare (perioada proiectului: noiembrie 2018–noiembrie 2021) [30].

Obiectivul general al proiectului constă în facilitarea procesului de integrare a Republicii Moldova în Aria Europeană a Învățământului Superior prin implementarea în țara noastră a unui model universitar de învățare pe tot parcursul vieții incluziv și receptiv.

Proiectul urmărește obiective specifice ambițioase, care vizează:

- promovarea culturii învățării pe tot parcursul vieții în Republica Moldova și consolidarea consensului național al actorilor-cheie în domeniul dezvoltării LLL;
- dezvoltarea și promovarea unui cadru legislativ și strategic național adecvat care ar susține învățarea pe tot parcursul vieții în Republica Moldova;
- consolidarea funcției integrative a universităților din țară prin încorporarea și dezvoltarea strategiilor universitare de învățare pe tot parcursul vieții;
- sporirea capacităților instituționale ale universităților din republică pentru implementarea eficientă a reformelor privind învățarea pe tot parcursul vieții.

Echipa proiectului este constituită din *parteneri europeni cu experiență apreciabilă* în sfera LLL, incluzând European University Continuing Education Network (Belgia); University of Turku (Finlanda); Danube University of Krems, University of Graz (Austria); European Policy Development and Research Institute (Slovenia); Institute for Continuing Education, University of Barcelona (Spania); University of Genoa (Italia); University of Brest (Franța). Din Republica Moldova parte a acestui proiect sunt Academia de Studii Economice din Moldova, Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Universitatea de Educație Fizică și Sport, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Universitatea de Stat din Comrat, Consiliul Rectorilor din Moldova.

În urma implementării proiectului urmează să fie elaborate: foaia de parcurs a politicii naționale privind învățarea pe tot parcursul vieții; reglementări privind validarea învățării anterioare, inclusiv non-formale și informale; regulamentul privind aplicarea instrumentelor și procedurilor ECTS în domeniul LLL; regulamentul privind educația continuă a personalului academic; strategii universitare privind învățarea pe tot parcursul vieții și ghiduri de implementare a acestora, precum și dezvoltate noi cursuri și noi servicii în domeniul LLL.

În perioada primului an de realizare a proiectului accentul s-a pus pe evaluarea situației existente referitoare la LLL în cadrul fiecărei instituții-participante în proiect și la nivel național, precum și pe studierea experienței internaționale în această sferă.

Reprezentanții diferitor universități, membri ai echipei de proiect, au participat la vizitele de studii la Danube University of Krems (Austria), European University Continuing Education Network (Louvain-la-Neuve, Belgia), Institute for Continuing Education, University of Barcelona (Spania), în cadrul cărora partenerii europeni au împărtășit experiența instituțională și națională în domeniul organizării, managementului activității și a programelor aferente învățării pe parcursul vieții, implementării învățământului electronic, a managementului calității LLL. Totodată, a fost organizată vizita infrastructurii academice și de cercetare. Informațiile oferite constituie un suport relevant pentru realizarea cu succes a obiectivelor proiectului.

Implementarea proiectului „Către modelul universitar european de învățare pe parcursul vieții în Moldova”, finanțat de Comisia Europeană în cadrul programului ERASMUS+, cu siguranță va contribui la îmbunătățirea cadrului normativ și de politici în domeniul învățării pe tot parcursul vieții, la implicarea activă a actorilor relevanți în punerea în aplicare și valorizarea acestei noi paradigme de învățare, colaborarea mai strânsă dintre mediul universitar și cel de afaceri, dezvoltarea competențelor și a valorilor general-umane ale oamenilor, creșterea ocupării forței de muncă, dezvoltarea economică sustenabilă, inovativă și favorabilă incluziunii.

BIBLIOGRAFIE

1. Bolboceanu A., Cucer A., Pavlenko L. ș.a. Referințe epistemologice ale asistenței psihologice în contextul învățării pe tot parcursul vieții. Monografie realizată în cadrul Proiectului instituțional Epistemologia și praxeologia asistenței psihologice a învățării pe tot parcursul vieții. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2018. 190 p.
2. Programul de învățare pe tot parcursul vieții 2007-2013. [on-line] http://publications.europa.eu/resource/cellar/9db52226-cb65-4fc1-8837-15be04430cc7.0014.02/DOC_2 (vizitat la 20.01.2020).
3. Recomandare a Parlamentului European și a Consiliului din 18 decembrie 2006 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 394/10 din 30.12.2006. [on-line] https://www.ecalificat.ro/uploads/files/productsitems/0/RECOMANDARE_A_PARLAMENTULUI_EUROPEAN_SI_A_CONSILIULUI_EUROPEI_privind_competentele_cheie.pdf (vizitat la 10.01.2020).
4. Recomandarea Consiliului din 22 mai 2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. C189/1 din 04.06.2018. [on-line] [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=LT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=LT) (vizitat la 09.01.2020).
5. Cartea albă privind viitorul Europei. Reflecții și scenarii pentru UE-27 până în 2025. Uniunea Europeană, 2017. 32 p. [on-line] https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/cartea_alba_privind_viitorul_europei_ro.pdf (vizitat la 18.12.2019).
6. Cooperarea pentru atingerea obiectivelor politicilor în domeniul educației (cadrul ET 2020). [on-line] https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-framework_en (vizitat la 06.12.2019).
7. Raportul comun pentru 2015 al Consiliului (CE) și al Comisiei privind punerea în aplicare a Cadrului strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale (ET 2020). Noi priorități pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. C 417/25 din 15.12.2015. [on-line] [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:52015XG1215\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:52015XG1215(02)) (vizitat la 10.12.2019).
8. Adult learning statistics. Participation rate of adults in learning (last four weeks-2018). Eurostat. Statistics Explained. [on-line] https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Adult_learning_statistics#Participation_rate_of_adults_in_learning_in_the_last_four_weeks (vizitat la 03.01.2020).
9. Adult learning statistics – characteristics of education and training. Participation rate in education and training (last 12 months) by type, 2016. Eurostat. Statistics Explained. [on-line] https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Adult_learning_statistics_-_characteristics_of_education_and_training&oldid=431931 (vizitat la 16.01.2020).
10. Adult learning statistics. Providers of non-formal education and training activities, Eurostat. Statistics Explained. [on-line] https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Adult_learning_statistics#Providers_of_non-formal_education_and_training_activities (vizitat la 14.01.2020).
11. Adult learning statistics. Participation in informal learning activities, 2018. Eurostat. Statistics Explained. [on-line] https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Adult_learning_statistics#Participation_rate_of_adults_in_learning_in_the_last_12_months (vizitat la 22.01.2020).
12. New Skills Agenda for Europe. European Commission. Employment, Social Affairs & Inclusion. [on-line] <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223#vet> (vizitat la 10.01.2020).
13. Rezoluția Consiliului privind un Plan european reînnoit pentru învățarea în rândul adulților. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. C 372/1 din 20.12.2011. [on-line] <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUri>

Serv.do?uri=OJ:C:2011:372:0001:0006:RO:PDF (vizitat la 14.12.2019).

14. Către o Europă durabilă până în 2030. Uniunea Europeană, 2019. 132 p. [on-line] https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/rp_sustainable_europe_ro_v2_web.pdf (vizitat la 09.12.2019).

15. Strategia Națională de învățare pe tot parcursul vieții 2015-2020. Hotărârea Guvernului României Nr. 418/2015. În: Monitorul Oficial al României nr. 448 din 23.06.2015. [on-line] [https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Minister/2016/strategii/Strategie%20LLL%20\(1\).pdf](https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Minister/2016/strategii/Strategie%20LLL%20(1).pdf) (vizitat la 18.12.2019).

16. Strategia educației și formării profesionale din România pentru perioada 2016-2020. Hotărârea Guvernului României nr. 317 din 27.04.2016. În: Monitorul Oficial al României nr. 347 din 06.05.2016. [on-line] https://www.edu.ro/sites/default/files/fisiere%20articole/HG_317-2016_Strategia%20educa%C5%A3iei%20%C5%9Fi%20form%C4%83rii%20profesionale%20din%20Rom%C3%A2nia%20pentru%20perioada%202016-2020.pdf (vizitat la 19.12.2019).

17. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1 din 12.08.1994. [on-line] http://lex.justice.md/document_rom.php?id=44B9F30E:7AC17731 (vizitat la 18.12.2019).

18. Codul muncii al Republicii Moldova nr. 154 din 28.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 159-162 din 29.07.2003. [on-line] <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=326757> (vizitat la 18.12.2019).

19. Codul Educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17.07.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 319-324 din 24.10.2014. [on-line] <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=355156> (vizitat la 18.12.2019).

20. Cadrul național al calificărilor din Republica Moldova, Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1016 din 23.11.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 421-427 din 01.12.2017. [on-line] <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=372759> (vizitat la 17.12.2019).

21. Clasificatorul ocupațiilor din Republica Moldova (CORM 006-14), aprobat prin Ordinul Ministrului Muncii, Protecției Sociale și Familiei nr. 22 din 03.03.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 120-126 din 23.05.2014. [on-line] <http://lex.justice.md/viewdoc.php?id=353018&lang=1> (vizitat la 17.12.2019).

22. Regulamentul cu privire la formarea continuă a adulților. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 193 din 24.03.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 92-102 din 31.03.2017. [on-line] <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=369645> (vizitat la 16.01.2020).

23. Ghid de evaluare externă a programelor de formare profesională continuă / Andrei Chiciuc, Carolina Timco, Stela Guvir [et al.]. Agenția Naț. de Asigurare a Calității în

Învățămîntul Profesional. Chișinău: ANACIP, 2016. 36 p. [on-line] https://www.ipt.md/images/Documente/Asigurarea_Calitatii/3_Ghid_de_evaluare_externa_a_programelor_de_formare_profesionala_continua.pdf (vizitat la 14.01.2020).

24. Metodologia de evaluare externă a calității în vederea autorizării de funcționare provizorie și acreditării programelor de studii și a instituțiilor de învățămînt profesional tehnic, superior și de formare continuă. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 616 din 18.05.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 134-139 din 20.05.2016. [on-line] <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=364908> (vizitat la 14.01.2020).

25. Norme metodologice de elaborare și aplicare a standardelor Programelor de formare profesională continuă, aprobate prin Ordinul Ministrului Educației, Tineretului și Sportului nr. 549 din 16.11.2005. [on-line] https://utm.md/acte_normative/externe/normeFormareaContinua.pdf (vizitat la 21.01.2020).

26. Sugestii privind elaborarea programei și curricula pentru învățare pe tot parcursul vieții. [on-line] <https://mecc.gov.md/ru/node/5499> (vizitat la 21.01.2020).

27. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 944 din 14.11.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 345-351 din 21.11.2014. [on-line] https://mecc.gov.md/sites/default/files/1_strategia_educatia-2020_3.pdf (vizitat la 17.12.2019).

28. Anuarul statistic al Republicii Moldova, 2018. Chișinău: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, 2018. 465 p. Statistica Moldovei. [on-line] https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2018/3_AS.pdf (vizitat la 13.01.2020).

29. Strategia 2020: stadiul îndeplinirii obiectivelor de educație. Monitor social. Friedrich-Ebert-Stiftung. Office Romania. [on-line] <https://monitorsocial.ro/indicator/ue-vs-romania-absolventi-de-invatamint-superior-30-34-ani/> (vizitat la 20.01.2020).

30. Towards European University Lifelong Learning Model in Moldova - COMPASS. ERASMUS+ project. [on-line] <http://compass-project.md/> (vizitat la 22.01.2020).

NOTĂ

Prezentul articol este elaborat în cadrul proiectului 597889-EPP-1-2018-1-MD-EPPKA2-CBHE-SP ***Towards European University Lifelong Learning Model In Moldova (COMPASS)***.

Proiectul în cauză a fost finanțat cu sprijinul Comisiei Europene, în cadrul programului ERASMUS +.

Sprijinul Comisiei Europene pentru elaborarea articolului dat nu constituie neapărat și o aprobare a conținutului. Acesta reflectă în exclusivitate părerile autorilor și Comisia Europeană nu poate fi făcută responsabilă pentru informațiile prezentate și utilizarea lor ulterioară.